

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันมาตรฐานการบัญชีของไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประกาศมาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่ ๆ ขึ้นหลายฉบับ ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานการบัญชีที่ได้รับการปรับปรุงจากฉบับเดิมที่ล้าสมัย หรือปรับปรุงเพื่อให้เทียบเท่ากับมาตรฐานการบัญชีสากล รวมถึงการประกาศใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ไม่เคยนำมาใช้ในประเทศไทยมาก่อน ซึ่งการประกาศมาตรฐานการบัญชีจะเป็นการอ้างอิงมาจากมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (IAS) โดยอำนาจในการกำหนดมาตรฐานการบัญชี และการประกาศใช้เป็นของสภาวิชาชีพบัญชี ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพ และประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามพระราชบัญญัติวิชาชีพ พ.ศ. 2547 นอกจากนี้ นักบัญชีควรปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีและร่างมาตรฐานการบัญชีของสภาวิชาชีพ ถึงแม้ว่ายังไม่ได้ประกาศใช้ตามกฎหมาย การแสดงข้อมูลผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่ชัดเจน จะทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถประเมินความเสี่ยงและแนวโน้มการเติบโตของบริษัทประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยผู้ใช้งบการเงินต่างต้องการข้อมูลที่เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินที่ช่วยยกระดับการตัดสินใจให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยที่ผู้ลงทุนจะเปลี่ยนการตัดสินใจลงทุนเมื่อได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานจำแนกตามส่วนงาน จะมีส่วนช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของกิจการโดยรวมได้ดียิ่งขึ้น ความเสี่ยงและผลตอบแทนจากข้อมูลจำแนกตามส่วนงานเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้พิจารณาถึงความเสี่ยงและผลตอบแทนของกิจการง่ายขึ้น (ณรงค์ฤทธิ์ ชาญสุวรรณ, 2550) ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ) ได้ออกมาวิเคราะห์แนวโน้มอัตราการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในปี 2554 ภาคอุตสาหกรรมไทยมีโอกาสขยายตัวได้สูงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งคาดว่าอัตราการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมจะเพิ่มขึ้น 6-8% อัตราการใช้กำลังการผลิตจะอยู่ในระดับสูงเฉลี่ย 64-66% โดยได้รับแรงหนุนจากการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก และการเติบโตอย่างแข็งแกร่งของอุปสงค์ในประเทศ (สยามธุรกิจ, 2554) ดังนั้นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จำนวนมากจึงมีโอกาขยายการลงทุน ทั้งการขยายสู่ตลาดต่างประเทศ และตลาดภายในประเทศ เช่น การเพิ่มจำนวนสาขา การเพิ่มชนิดของผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น การเพิ่ม

ส่วนแบ่งทางการตลาด การขยายการลงทุนในส่วนงาน ทำให้บริษัทต้องมีส่วนงานเพิ่มขึ้น จึงทำให้ผู้ใช้งบการเงินประสบกับความซับซ้อนในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในแต่ละส่วนงาน ซึ่งอาจมีความสามารถในการทำกำไร อัตราการเจริญเติบโตและความเสี่ยงที่แตกต่างกันตามส่วนงาน ดังนั้นผลการดำเนินงานของธุรกิจโดยรวม จึงไม่สามารถสะท้อนผลการปฏิบัติงานของแต่ละส่วนงานได้อย่างแท้จริง (เสาวลักษณ์ เอี่ยมวรวิกุล, 2549) หากบริษัทมีการแสดงผลการดำเนินงานจำแนกตามส่วนงานตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 50 จะทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถใช้ข้อมูลทางการเงิน เพื่อประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนของกิจการได้อย่างถูกต้องมากกว่าการประเมินผลการปฏิบัติงานของบริษัทโดยรวม อันจะนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (ณรงค์ฤทธิ์ ชาญสุวรรณ, 2550) ทั้งนี้ จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 50 ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่เห็นว่าข้อมูลตามส่วนงานธุรกิจและส่วนงานภูมิศาสตร์ เป็นข้อมูลที่มีความจำเป็นสำหรับนำไปใช้ในการตัดสินใจ โดยให้เหตุผลว่าผู้ลงทุนที่วิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินอย่างแท้จริงจะได้ทราบถึงความเสี่ยงของธุรกิจและผลตอบแทนของแต่ละส่วนงาน เพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุน ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ยอดขายหรือใช้พยากรณ์ข้อมูลในอนาคต ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน แต่บริษัทก็ควรที่จะเปิดเผยข้อมูลในระดับที่เหมาะสม ไม่ควรให้ข้อมูลในส่วนที่จะเกิดผลเสียต่อกิจการ และผู้สอบบัญชียังให้ความเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลตามส่วนงานไม่เป็นภาระในการนำเสนอ เพราะข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ควรมีอยู่แล้วในกิจการ รวมถึงเป็นข้อมูลที่ทำเป็นต่อการบริหารงานด้วย (พลาณูช คงคา และคณะ, 2546)

บริษัทที่มีขนาดใหญ่ มีค่าส่วนแบ่งครองตลาดในอุตสาหกรรมจำนวนมากและมีความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนมาก มีความน่าจะเป็นที่จะเปิดเผยข้อมูลจำแนกตามส่วนงานตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 50 ทั้งเต็มรูปแบบหรือบางส่วน อันสะท้อนให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีขนาดใหญ่และมีค่าส่วนแบ่งครองตลาดเป็นสัดส่วนที่สูง ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูล และต้องการที่จะเปิดเผยข้อมูลให้สาธารณชนได้รับรู้ถึงความโปร่งใสของการดำเนินธุรกิจให้มากขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบริษัทภิบาลที่ดีต่อไป ส่วนบริษัทโดยทั่วไปที่ยังเปิดเผยข้อมูลจำแนกตามส่วนงานตามมาตรฐานฉบับที่ 24 นั้น ยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับการเสียเปรียบทางการค้าจากการแข่งขันเป็นประเด็นหลัก จึงเลือกที่จะเปิดเผยข้อมูลเบื้องต้นตามที่มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 24 กำหนดให้เปิดเผยเพียงเท่านั้น และจากผลการวิจัยครั้งนี้จึงพบว่า ภายหลังจากที่บริษัทได้เปิดเผยข้อมูลตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 50 ส่งผลให้เกิดคุณค่าส่วนเพิ่มทั้งในเรื่องของการพยากรณ์กำไรหรือกระแสเงินสดในอนาคต และทำให้ราคาหุ้นเพิ่มความสามารถในการสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับกำไรในอนาคตมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม

ในอนาคตมาตรฐานการบัญชีฉบับดังกล่าวอาจได้รับการปรับปรุงใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ IFRS 8 ซึ่งทำให้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 50 ไม่มีผลบังคับใช้ต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่า ถ้าคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีได้กำหนดทางเลือกให้บริษัทที่กำลังเปิดเผยข้อมูลจำแนกตามส่วนงานตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 50 นี้ ได้เปิดเผยข้อมูลเหล่านี้ต่อเนื่องไป น่าจะส่งผลให้บริษัทได้รับประโยชน์มากกว่าการประยุกต์มาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่ เนื่องจากบริษัทเหล่านี้ไม่ได้รับความเสียหายจากความลับรั่วไหล จึงไม่ทำให้เกิดความเสียเปรียบทางการค้าแต่อย่างใด แต่จะได้รับประโยชน์จากการเปิดเผยข้อมูลที่มีคุณภาพมากขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบรรษัทภิบาลที่ดีต่อไป (ณรงค์ฤทธิ์ ชาญสุวรรณ, 2550)

สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้บริษัทได้เห็นถึงการดำเนินงานที่ละเอียดมากขึ้น เพื่อช่วยในการพัฒนาองค์กร ไปยังส่วนงานต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนำไปสู่ความเป็นบรรษัทภิบาลที่ดีต่อไป อย่างไรก็ตามการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานอาจมีปัญหาบ้างในด้านรูปแบบการนำเสนอ ความครบถ้วนและความสอดคล้องของข้อมูล และการเปิดเผยข้อมูลตามส่วนงานอาจมีปัญหาในทางปฏิบัติด้วย เนื่องจากผู้บริหารไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลตามส่วนงาน เพราะกลัวเสียเปรียบด้านการแข่งขันจึงหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลที่มากขึ้นหรือบริษัทอาจมีระบบบัญชีเพื่อการบริหารที่ไม่ดีพอและไม่อยากลงทุนเพิ่ม จึงทำให้บริษัทเลือกที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลตามส่วนงานได้ (พลาณูช คงคา และคณะ, 2546) และการเปิดเผยข้อมูลตามส่วนงานยังส่งผลให้เกิดการเสียเปรียบทางการแข่งขัน เนื่องจากคู่แข่งทราบข้อมูลตามส่วนงานของบริษัท จึงทำให้บริษัทจำนวนหนึ่งไม่เปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน รวมทั้งบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมที่มีคู่แข่งจำนวนมากน้อยราย มีแนวโน้มที่จะไม่เปิดเผยเกี่ยวกับผลการดำเนินงานจำแนกตามส่วนงาน (ณรงค์ฤทธิ์ ชาญสุวรรณ, 2550)

ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว จึงเป็นที่น่าสนใจว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่เป็นผู้นำทางการตลาดอาจมีโอกาสดำเนินการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานมากกว่าบริษัททั่วไป นอกจากนั้นงานวิจัยฉบับนี้ยังศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความเป็นผู้นำทางการตลาด และปัจจัยคุณลักษณะด้านการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของบริษัท ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโต ความสามารถในการทำกำไรและผลตอบแทนของหลักทรัพย์กับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อีกทั้งมีการทดสอบเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความแตกต่างของการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรม แสดงเป็นวัตถุประสงค์งานวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความเป็นผู้นำทางการตลาดกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณลักษณะด้านการดำเนินงานและผลการดำเนินงานของบริษัทกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรม

สมมติฐานของการวิจัย

การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานของบริษัทที่เป็นผู้นำทางการตลาดหรือเป็นผู้ที่มีส่วนแบ่งครองตลาดมากที่สุดในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า บริษัทที่มีขนาดใหญ่ มีค่าส่วนแบ่งครองตลาดในอุตสาหกรรมจำนวนมากและมีความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนมาก มีความน่าจะเป็นที่จะเปิดเผยข้อมูลจำแนกตามส่วนงานตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 50 ทั้งเต็มรูปแบบหรือบางส่วน อันสะท้อนให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีขนาดใหญ่และมีค่าส่วนแบ่งครองตลาดเป็นสัดส่วนที่สูง ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลและต้องการที่จะเปิดเผยข้อมูลให้สาธารณชนได้รับรู้ถึงความโปร่งใสของการดำเนินธุรกิจให้มากขึ้น อันจะนำไปสู่ความเป็นบรรษัทภิบาลที่ดีต่อไป (ณรงค์ฤทธิ์ ขาญสุวรรณ, 2550) ถ้าบริษัทในอุตสาหกรรมที่มีระดับความเป็นผู้นำทางการตลาดน้อย บริษัทจะเลือกที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน เพื่อไม่ให้เกิดข้อเสียเปรียบทางการแข่งขัน (Harris, 1998) ดังนั้นความเป็นผู้นำทางการตลาดอาจส่งผลกระทบต่อ การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานของบริษัท แสดงเป็นสมมติฐานงานวิจัยที่ 1 ดังนี้

H1: ความเป็นผู้นำทางการตลาดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน

การเติบโตของบริษัทอาจเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน เนื่องจากบริษัทที่มีการเติบโตสูงสะท้อนถึงภาวะการแข่งขันที่สูง ดังนั้น โอกาสที่บริษัทจะเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานจะสูงด้วย แต่อย่างไรก็ตามผลงานวิจัยบางส่วน

ไม่พบว่า อัตราการเจริญเติบโตมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูลตามส่วนงานของบริษัท (Prencipe, 2004) จึงนำไปสู่สมมติฐานงานวิจัยที่ 2 ดังนี้

H2: อัตราการเจริญเติบโตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน
จำแนกตามส่วนงาน

จากงานวิจัยพบว่า บริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงจะมีการเปิดเผยข้อมูลสูง โดยงานวิจัยของ Singhvi and Desai (1971 อ้างถึงใน อติศรา ผลาวรรณ, 2547) กล่าวว่า อัตราผลตอบแทนของกิจการที่สูง ทำให้ผู้บริหารยินดีเพิ่มระดับการเปิดเผยข้อมูล เพื่อเป็นการรักษาตำแหน่งและผลตอบแทนต่าง ๆ โดยในทางตรงกันข้าม หากอัตราผลตอบแทนต่ำก็จะเป็นการเปิดเผยข้อมูลในระดับต่ำ เพื่ออธิบายเหตุผลของการขาดทุน ดังนั้นจึงนำไปสู่สมมติฐานงานวิจัยที่ 3 ดังนี้

H3: ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน
จำแนกตามส่วนงาน

ผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สะท้อนผลการดำเนินงานออกมาในรูปของผลตอบแทนของหลักทรัพย์ โดยวัดได้จากผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นจริงของบริษัท ณ วันที่ประกาศกำไร โดยบริษัทที่มีผลการดำเนินงานที่ดี ผลตอบแทนของหลักทรัพย์จะสูง แสดงว่าบริษัทได้รับความน่าเชื่อถือจากนักลงทุนและผู้ถือหุ้นที่ตัดสินใจลงทุนมากขึ้น ทำให้บริษัทมีโอกาสเลือกเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน มากกว่าบริษัทที่มีผลตอบแทนของหลักทรัพย์ต่ำ เพื่อแสดงข้อมูลให้นักลงทุนและผู้ถือหุ้นเชื่อมั่นว่าบริษัทมีแนวโน้มการเติบโตสูง โดยใช้การนำเสนอข้อมูลอย่างละเอียด ซึ่งบริษัทที่มีผลการดำเนินงานที่ดีและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จะมีแนวโน้มที่จะเปิดเผยข้อมูลในระดับที่มากกว่าบริษัทที่มีผลการดำเนินงานที่ไม่ดีหรือประสบความล้มเหลว และการที่บริษัทสามารถทำผลการดำเนินงานได้ดีจะเป็นการกระตุ้นให้มีการเปิดเผยข้อมูลมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะแสดงให้ผู้ลงทุนและผู้ถือหุ้นของบริษัท เห็นว่าบริษัทประสบความสำเร็จตามเป้าหมายเป็นที่น่าพอใจ Walton (1992) Singhvi and Desai (1971 อ้างถึงใน โชติญาณ หิตะพงศ์, 2549) จึงนำไปสู่สมมติฐานงานวิจัยที่ 4 ดังนี้

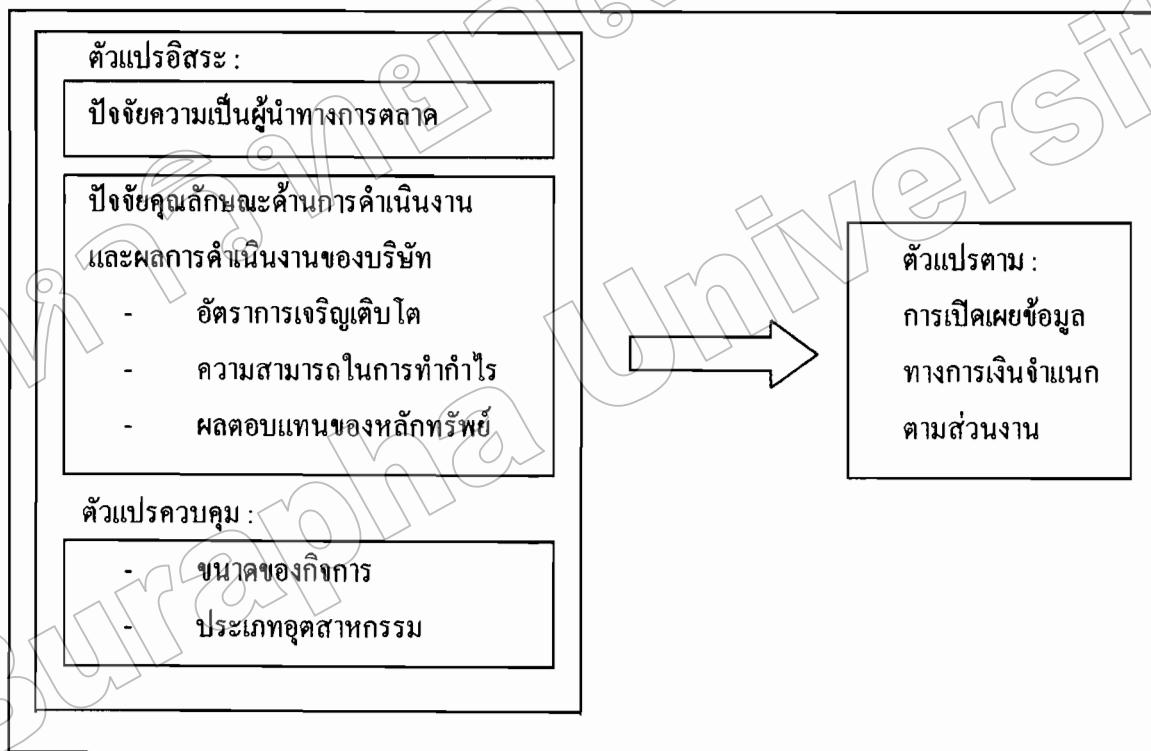
H4: ผลตอบแทนของหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน
จำแนกตามส่วนงาน

การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรมจะมีการเปิดเผยข้อมูลขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ณรงค์ฤทธิ์ ชาญสุวรรณ (2550) กล่าวว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของบริษัท (ประเภทอุตสาหกรรมที่บริษัทดำเนินธุรกิจ ขนาดของบริษัท) ปัจจัยทางด้านบรรษัทภิบาล (ตัววัดความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูล) รวมถึงปัจจัยด้านการแข่งขัน

(ค่าส่วนแบ่งการตลาดของบริษัท) เมื่อบริษัทดำเนินงานอยู่ในอุตสาหกรรมที่บริษัทอื่น ๆ จัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลตามส่วนงาน ทำให้บริษัทมีแนวโน้มต่อการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวเพิ่มขึ้นตามแรงกดดันของกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน Botosan and Harris (2000 อ้างถึงใน เสาวลักษณ์ เอี่ยมวชิรกุล, 2549) และบริษัทในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมมีการเปิดเผยข้อมูลตามส่วนงานหลักในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (เสาวลักษณ์ เอี่ยมวชิรกุล, 2549) จึงนำไปสู่สมมติฐานงานวิจัยที่ 5 ดังนี้

H5: อุตสาหกรรมที่แตกต่างกันมีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ผู้ใช้งบการเงินทราบพฤติกรรมการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ
2. ผู้กำหนดมาตรฐานการบัญชีทราบปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยข้อมูล เพื่อเป็นแนวทาง

ปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการบัญชีให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ IFRS 8 Operating Segments

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเก็บข้อมูลมาจากการเงินประจำปีและหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) สำหรับปี 2549 ถึงปี 2553 ยกเว้น บริษัทที่อยู่ในกลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย กลุ่มธนาคาร สถาบันการเงิน กลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์ หน่วยลงทุน เนื่องจากกลุ่มบริษัทเหล่านี้จะมีหน่วยงาน เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นผู้ควบคุมกลุ่มบริษัทดังกล่าวเช่นกัน ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลจะมีความแตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ รวมทั้งบริษัทที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการ ตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (MAI) และอื่น ๆ จะไม่นำมารวมในการเป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้

ข้อจำกัดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการนำดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบบไม่ถ่วงน้ำหนัก (Unweighted Disclosure Index) หรือการให้ความสำคัญกับแต่ละรายการที่บริษัทเปิดเผยอย่างเท่าเทียมกันมาใช้ในการวัดระดับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน ซึ่งดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบบไม่ถ่วงน้ำหนักเป็นวิธีการหนึ่งที่ได้รับคามนิยมจากงานวิจัยที่ผ่านมาในการวัดค่าของการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงานในบริษัทต่าง ๆ (Prencipe, 2004; Prather-Kinsey and Meek, 2004) ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ใช้ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบบถ่วงน้ำหนัก (Weighted Disclosure Index) เนื่องจากเป็นวิธีที่ต้องกำหนดน้ำหนักความสำคัญให้กับแต่ละรายการที่อยู่ในดัชนีตามความสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ใช้ข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยน้ำหนักอาจจะถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าโดยใช้วิจารณญาณของผู้จัดทำ หรือใช้น้ำหนักเฉลี่ยที่ได้จากการส่งแบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้ใช้ข้อมูล (เสาวลักษณ์ เอี่ยมวชิรกุล, 2549)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเป็นผู้นำทางการตลาด (Market Leadership) หมายถึง ผู้ที่สามารถครองส่วนแบ่งทางการตลาดหรือสามารถรักษาสัดส่วนแบ่งทางการตลาดของตนเองให้อยู่ในระดับที่สูงสุดของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมนั้น ๆ ได้

การเปิดเผยข้อมูล (Disclosures Information) หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลที่พิจารณาแล้วว่า ข้อมูลที่เปิดเผยนั้นมีคุณภาพและเป็นข้อมูลที่สมบูรณ์เหมาะกับการที่ผู้ใช้สามารถนำข้อมูลมา ก่อให้เกิดประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้อย่างสูงสุด

การเสนอข้อมูลทางการเงินจำแนกตามส่วนงาน (Segment Disclosures) หมายถึง การรายงานข้อมูลทางการเงินตามส่วนงาน ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการต่าง ๆ ของ กิจการ และข้อมูลเกี่ยวกับเขตภูมิศาสตร์ที่กิจการดำเนินอยู่ โดยข้อมูลตามส่วนงานเป็นข้อมูลที่ใช้ งบการเงินใช้ประเมินความเสี่ยงและผลตอบแทนของกิจการที่มีผลิตภัณฑ์หรือบริการหรือเขต ภูมิศาสตร์ในการดำเนินงานหลากหลายหรือกิจการข้ามประเทศ ซึ่งไม่สามารถประเมินได้จาก ข้อมูลที่เป็นผลรวมได้

ส่วนงานทางธุรกิจ (Business Segment) หมายถึง ส่วนประกอบของกิจการที่แบ่งแยกได้ อย่างชัดเจนว่าทำหน้าที่ในการจัดหาผลิตภัณฑ์หรือกลุ่มของผลิตภัณฑ์ หรือทำหน้าที่ในการ ให้บริการชนิดใด ชนิดหนึ่งหรือหลายชนิดที่เกี่ยวข้องกัน ส่วนประกอบนี้มีความเสี่ยงและ ผลตอบแทนที่แตกต่างไปจากความเสี่ยงและผลตอบแทนของส่วนประกอบหรือส่วนงานอื่น ของธุรกิจ ซึ่งเป็นการเสนอให้แก่อุ้งค์ค้านอกกิจการเป็นเบื้องต้น

ส่วนงานทางภูมิศาสตร์ (Geographical Segment) หมายถึง ส่วนประกอบของกิจการที่ แบ่งแยกได้อย่างชัดเจนว่า หน้าที่ในการจัดหาผลิตภัณฑ์หรือให้บริการภายใต้สภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจที่เฉพาะเจาะจง ส่วนประกอบดังกล่าวมีความเสี่ยงและผลตอบแทนที่แตกต่างไปจาก ส่วนประกอบที่ดำเนินงานภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจอื่น ซึ่งอาจจะพิจารณาได้ว่ามีความ เหมาะสมในสภาพแวดล้อมของกิจการแต่ละแห่ง